

СЕКЦІЯ 3 ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

УДК 33.338

Аванесова Н.Е.*кандидат економічних наук,**доцент кафедри фінансів та кредиту**Харківського національного університету будівництва та архітектури*

ОЦІНКА БЕЗПЕКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ОБОРОННОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті описуються проблема оцінки безпекового потенціалу розвитку оборонної промисловості України в умовах євроінтеграції, розглядаються можливі шляхи вирішення даної проблеми. Шляхом міркувань і результатів у дослідженні визначено комплекс дій і заходів, спрямованих на забезпечення та розвиток безпеки країни в сфері оборонної промисловості. У науковій статті доводиться, що в сучасній Україні є всі шанси для того, щоб за допомогою креативних ресурсів досягти найвищого рівня економічного розвитку зазначеної галузі.

Ключові слова: оборонна промисловість, потенціал розвитку, євроінтеграція, безпека, оборонно-промислова галузь, підприємства оборонно-промислового сектору.

Аванесова Н.Э. ОЦЕНКА БЕЗОПАСНОСТИ ПОТЕНЦИАЛА РАЗВИТИЯ ОБОРОННОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

В статье описываются проблема оценки безопасности потенциала развития оборонной промышленности Украины в условиях евроинтеграции, рассматриваются возможные пути решения данной проблемы. Путем рассуждений и результатов в исследовании определен комплекс действий и мероприятий, направленных на обеспечение и развитие безопасности страны в сфере оборонной промышленности. В научной статье доказывается, что в современной Украине есть все шансы для того, чтобы с помощью креативных ресурсов достичь высокого уровня экономического развития данной отрасли.

Ключевые слова: оборонная промышленность, потенциал развития, евроинтеграция, безопасность, оборонно-промышленная отрасль, предприятия оборонно-промышленного сектора.

Avanesova N.E. EVALUATION OF POTENTIAL SECURITY DEFENSE INDUSTRY IN TERMS OF EUROPEAN INTEGRATION UKRAINE

This article describes the assessment of the potential problem of the defense industry in terms of European integration Ukraine considered possible solutions to this problem. By reasoning and results of the study identifies actions and measures to ensure security and development in the defense industry. In this scientific article argues that in modern Ukraine have all chances to using creative resources to achieve the highest level of economic development of this industry.

Keywords: defense industry, the potential development, European integration, security, defense industries, defense industry enterprises sector.

Постановка проблеми. Європейська інтеграція є головним та незмінним стратегічним пріоритетом державної політики незалежної України, що одночасно є інструментом формування модерної української нації і держави, створення сучасної конкурентоспроможної економіки та утвердження високих соціальних та гуманітарних стандартів. Процес перетворення Європейського Союзу на один із найпотужніших світових центрів доводить успішність європейської інтеграційного проекту.

Успіх розширення ЄС на схід є показовим прикладом можливостей демократії в поєднанні з ринковою економікою. Тому європейська модель суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку є найефективнішою для реалізації потенціалу нашої держави та забезпечення її поступального розвитку. Виступаючи одним з ключових чинників розвитку та підтримання миру і стабільності в Європі, національна безпека України нерозривно пов'язана з європейською. Згідно зі Стратегією національної безпеки України, реалізація євроінтеграційного курсу зовнішньої політики відповідає таким національним інтересам України, як забезпечення прав і свобод людини і громадянина, запровадження демократичних принципів в усіх сферах життєдіяльності держави, забезпечення високих стандартів життя громадян

та конкурентоспроможності національної економіки, подальше зміцнення міжнародних позицій та авторитету України в сучасному світі.

Наразі існує проблема того, що оборонна промисловість України не бачить себе в європейському ринку.

Підприємства оборонної промисловості не хочуть бачити Україну частиною європейського ринку. У всякому разі, в найближчому майбутньому, керівники підприємств важкого машинобудування, поряд з добувної та переробної промисловістю становлять основу економічного потенціалу України, не можуть не розуміти простої істини, з якою зіткнулася більшість «нових» членів Європейського Союзу. Мова йде про потенційне витіснення українських товарів з національного ринку на користь продукції європейської промисловості і як наслідок криза виробництва на території України і економічний спад держави.

Розуміючи цей факт, колективи та керівники українських підприємств, побачили в рішенні Президента Віктора Януковича, відкласти підписання угоди про асоціацію з Європейським Союзом, можливість відстояти національне виробництво, а по суті, і власні робочі місця. І в першу чергу мова йде про підприємства оборонної промисловості, керівники яких, безсумнівно, віддають звіт у тому, що більша

частина замовлень українських підприємств припадає на країни СНД, контакти з якими ризикують бути втраченими після підписання угоди про асоціацію з ЄС. Теж йде і з питанням випуску кінцевої продукції. Справа в тому, що підприємства оборонної промисловості України для випуску більшої частини готової продукції змушені укладати контракти, насамперед з російськими підприємствами, для поставок комплектуючих.

У 2014 році не обійшлося без того, що на підтримку рішення Президента та уряду про відстрочення підписання угоди з Європейським Союзом виступили колективи найбільших підприємств оборонної промисловості України: у Києві, Харкові, Запоріжжі, Дніпропетровську, Кременчуці та Луганській області.

Збори трудових колективів таких лідерів оборонної промисловості України як ДП «Антонов», ДП «Завод 410 ЦА», ПАТ «Мотор Січ», ПАТ «ЗАЗ», ХДАВП, ДП «Електроважмаш», НВК «Електровозобудування» та ін. Проте, все ж таки, більшість працівників сфери оборонної промисловості України, висловлюються за проведення європейської інтеграції виключно з урахуванням національних і економічних інтересів України, у тому числі на ринках країни Митного Союзу.

Мета дослідження – оцінити безпековий потенціал розвитку оборонної промисловості України в умовах євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблематика є центральною в таких дослідників, як В. Горбулін, А. Зленко, Г. Немиря, Г. Перепелиця, О. Сушко, В. Чалий, М. Бекманн, У. Браше, В. Войке, М. Емерсон, Ю. Заттлер, Х. Кассіс, К. Ланг, Р. Лінднер, А. Ньольке, Й. Поллак, О. Ренн, П. Сломінські, Х. Тіммерманн, С. Хоффман, Д. Шварцер, Й. Штайнхільбер та інших.

Постановка завдання. Зазначена мета дослідження обумовлює завдання дослідження:

- визначити особливості «потенціал розвитку»;
- окреслити особливості потенціалу розвитку оборонної промисловості України;
- розробити рекомендації щодо забезпечення розвитку оборонної промисловості України в рамках євроінтеграції.

Метод (від грец. *metodos* – шлях дослідження, спосіб пізнання) – це спосіб пізнання дійсності і її відтворення в мисленні. Юридичний метод як шлях пізнання – це шлях поглиблення і розвитку знань, безперервний рух від накопичених знань до їх збагачення, до більш високого рівня, більш змістовного знання. Метод економіки – це економічне знання в його формуванні, зміні, поглибленні і розвитку.

У даному дослідженні було використано загальнонаукові методи та **методи економічного дослідження**: порівняльний метод, метод комплексного та системного аналізу.

Метод комплексного аналізу – це комплексний, всебічний аналіз проблемного питання, певної категорії за допомогою інших наук. У моєму дослідженні, інститут промислової власності не виокремлюється від відповідних економічних досліджень.

Даний метод проявляється у взаємопов'язаному вивченні ще й правових явищ. Так, зокрема, інститут економічної оцінки безпекового потенціалу розвитку оборонної промисловості України необхідно вивчати з точки зору принципів засад підгалузі конституційного та підприємницького права.

Системний метод (метод системного аналізу) полягає в тому, що безпековий потенціал розвитку оборонної промисловості України в умовах євроінте-

грації розглядається як система, тобто певна організаційна форма, в якій складові частини поєднані спільною метою.

Системний аналіз полягає у виявленні її елементів, встановленні взаємозв'язків між ними, визначенні загальних рис, характерних ознак, які дають змогу об'єднати елементи в єдине ціле.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які складаються в сфері безпекового потенціалу розвитку оборонної промисловості України в умовах євроінтеграції.

Предмет дослідження – оцінка безпекового потенціалу розвитку оборонної промисловості України в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. У період з 2010 по 2014 роки пройшли такі зміни в сфері оборонної промисловості, які привели до того, що Україна втратила практично всі види озброєння. Це викликано політикою влади та наступним. Такі галузі, як авіаційна, ракетна, бронетанкова, суднобудівна стали занадто дорогими. Виробництво для потреб власної армії було зведено практично до нуля системною кризою. І зараз воно продовжує падати. Якщо в 1991 р. оборонна продукція становила 27% загального обсягу машинобудування то в 1997 лише 4%. Кількість оборонних підприємств зменшилася в 5 раз, кількість працюючих – у 7. Значно погіршилися характеристики наукової бази українського ОПК. Кількість спеціалістів, які безпосередньо виконують науково-дослідні роботи для потреб оборони, зменшилася майже на 60%. Значно знизилася творча активність науковців. Через низький рівень бюджетного фінансування ОПК України майже не працює на власну армію, внаслідок чого стан озброєння ЗС України перебуває в критичному стані. В абсолютній більшості воно морально й фізично застаріло. Відносно сучасні зразки не сягають більше 30%. 50% озброєння підлягає заміні, 70% потребує капітального ремонту. Справних літаків менше 50%, вертольотів – 16%. Відповідно до нормативів системи озброєння потрібно щороку оновлювати на 4-6%. Це не вдається робити. Як наслідок, стрімко падає бойовий потенціал – приблизно на 9% щороку.

Сьогодні нова влада на шляху до ЄС усіма силами намагається відновити оборонний комплекс країни. Навіть маючи всі ці труднощі та їх наслідки, оборонно-промисловий комплекс України існує й продовжує функціонувати. Він і сьогодні спроможний розробляти та виготовляти окремі інтелектуальні, високоточні й наукоємні види озброєнь і військової техніки та їх підсистеми.

Потенціал розвитку – це властивість носія піддаватися змінам, які забезпечать посилення існуючих, або появу нових властивостей, які можуть бути додатково створені в розмірах, обмежених природними, організаційно-технічними та загальноекономічними умовами [1].

Потенціал розвитку стосується, головним чином, складних організаційно-технічних систем, як підприємство або галузь.

На шляху до майбутньої інтеграції в ЄС перед Україною стоять суттєві виклики в галузі оборонної промисловості.

По-перше, загальна безпекова обстановка в регіоні стала несприятливою, а навіть небезпечною. Зміни сталися як з огляду на глобальні чинники економічної кризи, так і через надмірну залежність України від більш потужних регіональних гравців Заходу та Сходу. Зовнішньополітична буферність, постійне балансування між Заходом і Росією, слабкість з точки

зору економіки, часто роблять Україну заручником політичної гри інших держав.

По-друге, через ряд політичних, економічних та соціальних проблем в самій країні, значний розрив між владою та народом, високий рівень корупції в органах державної влади створюють суттєвий конфліктний потенціал.

По-третє, низька ефективність сектору безпеки і оборони України. Цей сектор, попри здобутки і потенціали, загалом характеризує такі проблеми, як неефективність державного управління сектором, низький рівень демократії, вкрай недостатнє фінансування, надмірні прояви спадщини радянських методів.

Постійна невирішуваність зазначених проблем гальмує ефективність і обмежує потенціал безпекового співробітництва України з Європейським Союзом, стримує розвиток співробітництва в політичній та економічній сферах [2].

Україна поступово і наполегливо намагається активізувати взаємодію з ЄС у секторі безпеки і оборони, проте, на сьогодні, можна вести мову про наміри, але не про здобутки. Зокрема, питання про використання української транспортної авіації для миротворчих та гуманітарних місій ЄС.

Серед багатьох чинників, які безпосередньо впливають на співробітництво України з ЄС у сфері оборонної промисловості України та її захисту, на сьогодні достатньо чітко можна позначити визначальний вплив двох:

1) Жодна країна не спроможна окремо протистояти сучасним швидкоплинним викликам і новим загрозам;

2) тенденція до багатополярності майбутнього світоустрою та наявні протиріччя між найбільшими світовими потугами роблять поки що малоімовірними створення якогось єдиного центру впливу. Отже, регіональна безпека визначатиметься, у першу чергу, ефективністю регіональних потужностей безпеки.

Оцінивши безпековий потенціал розвитку оборонної промисловості України в умовах євроінтеграції та проблемні питання реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу України (далі – ОПК), можна констатувати неефективність державного управління оборонними підприємствами, зокрема з питань реалізації військово-технічної та оборонно-промислової політики.

Основними причинами такого стану є незавершеність формування ефективної системи управління та координації діяльності оборонних підприємств різних форм власності в умовах ринкових відносин, незбалансованість структури та виробничих потужностей підприємств з реальними і перспективними оборонними потребами держави, дефіцит бюджетних та інвестиційних ресурсів, суттєве скорочення за останні роки обсягів серійного виробництва озброєння та військової техніки (далі – ОВТ) за державним оборонним замовленням, розрив й скорочення (послаблення) налагоджених десятиріччями виробничих коопераційних зв'язків між оборонними підприємствами як усередині, так і за межами України.

Вирішення складних питань розвитку ОПК лише за рахунок створення господарчого об'єднання Державний концерн «Укроборонпром» без врегулювання всієї цілісної державної системи управління ним, яка охоплює процеси стратегічного планування розвитку Военної організації держави, створення і виробництва ОВТ, розвитку виробничих потужностей та впровадження сучасних спеціальних технологій на підприємствах оборонної промисловості, не дозво-

ляє сподіватися на позитивні результати функціонування цього комплексу у подальшому [3].

Стан, в якому сьогодні знаходиться вітчизняний ОПК, оцінюється як кризовий. Внаслідок цього не виконуються завдання і заходи, передбачені Державною цільовою програмою реформування та розвитку ОПК та Державною програмою розвитку ОВТ. Зокрема, досі не створено задекларовані ними вертикально-інтегровані об'єднання оборонних підприємств, установ і організацій за найважливішими напрямками розвитку й виробництва ОВТ.

Втрачається науково-технічний, виробничо-технологічний та кадровий потенціал ОПК, що негативно впливає на забезпечення обороноздатності держави й розвитку міжнародного військово-технічного співробітництва.

Прогалиною в системі державного регулювання діяльності ОПК є відсутність цільових законів, положення яких би визначало робочі механізми регулювання й управління в сфері діяльності цього комплексу.

Це стосується, насамперед визначення основних напрямів військово-технічної та оборонно-промислової політики ОПК, форм і методів державного управління, правового статусу суб'єктів ОПК, заходів економічного стимулювання його підприємств, особливостей створення, форм власності і майнових прав інтегрованих структур, а також компетенції і контролю держави за сферою їх діяльності. Недосконалість чинної законодавчої та нормативно-правової бази в цій сфері діяльності також не стимулює подальший розвиток ОПК та військово-технічного співробітництва з іноземними державами [4].

Висновки з проведеного дослідження. Враховуючи зазначене та з метою подальшого забезпечення розвитку оборонної промисловості рекомендується:

1. Вважати, що прийняті протягом 2010-2014 рр. рішення за напрямом реформування та розвитку ОПК України на цей час не набули системної закінченості, що обумовлює необхідність обговорення цих питань на вищому політичному рівні – парламентських слуханнях та засіданні Ради Національної безпеки і оборони України з метою їх вирішення.

2. Забезпечення ефективної діяльності підприємств ОПК у нових умовах потребує розбудови ефективної вертикалі державного управління всім комплексом оборонних підприємств з підпорядкуванням її Президентові України як Верховному Головнокомандувачу Збройних Сил України.

З цією метою рекомендується повернутися до розгляду питань про утворення Державної оборонно-промислової комісії при Президентові України, яка готуватиме Главі держави пропозиції щодо визначення пріоритетів та напрямів державної політики з реформування і розвитку ОПК та оборонної продукції, ключових напрямів військово-технічної політики та військово-технічного співробітництва з іншими державами, інших важливих питань забезпечення обороноздатності держави.

3. На галузевому рівні управління оборонно-промисловим комплексом необхідно продовжити реформу державного управління. З метою подальшої централізації управління оборонною промисловістю забезпечити створення галузевої державної структури в складі центральних органів державної влади, а саме Державного агентства з питань оборонно-промислового комплексу України, з наданням йому функцій державного замовника озброєння та військової техніки, підготовки виробництва, розвитку сучасних технологій та відповідальності за стан і

розвиток оборонно-промислового комплексу, ведення єдиної державної політики в сфері військово-технічного співробітництва у взаємодії з іншими державними органами управління та державним концерном «Укроборонпром».

4. Врахувати, що розвиток наукового, конструкторського та виробничого потенціалу оборонно-промислового комплексу України, реструктуризація виробництв, модернізація та оснащення підприємств новим обладнанням, розвиток сучасних технологій та підготовка інженерних кадрів у державі, можливі лише за умов наявності відповідних державних довгострокових та середньострокових програм розвитку, державного оборонного замовлення на оборонну продукцію та їх достатнього фінансового забезпечення за загальним фондом, в обсягах, що відповідають обґрунтованим потребам забезпечення обороноздатності держави та виробничим можливостям підприємств ОПК [5].

5. Прискорити завершення формування законодавчої і нормативно-правової бази:

- забезпечити прийняття закону України «Про виробництво військової техніки», доопрацювавши його в частині, що викладені в зауваженнях Верховної Ради України;

- прийняти закон «Про військово-технічне співробітництво з іноземними державами»;

- розробити та внести на розгляд Верховної Ради України законопроекти «Про особливості приватизації (корпоратизації) підприємств у сфері діяльності ОПК», «Про засади інноваційної діяльності в сфері ОПК», «Про внесення змін до Закону України «Про здійснення державних закупівель» у частині не поширення дії цього закону на товари, роботи і послуги, закупівля яких здійснюється підприємствами, установами і організаціями ОПК, внаслідок специфіки їх діяльності;

- з метою створення реєстру єдиних виробників продукції оборонного призначення опрацювати питання щодо внесення змін до закону України від 23.09.2010 № 2560-6 «Про державне оборонне замовлення» [6].

Окрім того, актуальним, на мій погляд, видається рекомендація Кабінету Міністрів України:

- привести прогнозні показники витратів на розвиток озброєння у відповідність до обґрунтованих потреб обороноздатності держави та забезпечити розробку чергової середньострокової Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки.

- забезпечити фінансування державних цільових оборонних програм будівництва кораблів класу «Корвет» за проектом 58250 та «Сапсан», а також виконання контрактних зобов'язань щодо проведення дослідно-конструкторських робіт з розробки ВТЛ Ан-70 та модернізації вертольота Мі-24, що розробляються в міжнародній кооперації, інших діючих державних контрактів, що виконуються підприємствами промисловості України за замовленням Міністерства оборони України;

- організувати, починаючи з 2015 року, серійну закупівлю зразків озброєння та військової техніки на підприємствах ОПК України, створення яких завершено та які прийняті на озброєння Збройних Сил України;

- при розгляді питання щодо створення в структурі органів центральної виконавчої влади Державного агентства з питань оборонно-промислового комплексу України передбачити надання йому функцій державного замовника оборонної продукції від-

повідно до вимог Генерального штабу Збройних Сил України, підготовки виробництва і розвитку спеціальних технологій та проведення єдиної державної політики в сфері військово-технічного співробітництва з іншими країнами;

- внести, після затвердження Державної цільової оборонної програми розвитку ОВТ на 2015-2020 роки, зміни (доповнення) до Державної цільової програми реформування та розвитку ОПК на період до 2020 року, відповідно забезпечивши узгодження програмних документів за термінами, завданнями і заходами;

- здійснити інвентаризацію, перегляд та уточнення переліку об'єктів права державної власності, та переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, але можуть бути корпоративізовані, наведених, відповідно, у додатках № 1 та № 2 Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації»;

- розробити заходи щодо підвищення конкурентоспроможності оборонної продукції на ринках озброєнь (лізинг, офсет, повернення відсоткової ставки по кредитам банків);

- забезпечити безперервність фінансування довгострокових оборонних програм розвитку озброєння та військової техніки та розглянути питання формування, виконання та фінансового забезпечення державного оборонного замовлення на три роки;

- з метою створення більш сприятливих умов для розвитку підприємств ОПК, виходу продукції українських підприємств на зовнішні ринки озброєнь вжити заходів щодо організації проведення Міжнародної виставки озброєнь у Києві, з періодичністю один раз у два роки, починаючи з 2015 року [7].

З метою забезпечення трансформації та розвитку окремих секторів оборонно-промислової галузі рекомендуються наступні заходи:

1) в галузі авіабудування:

- затвердження Державної комплексної програми розвитку авіаційної промисловості на період до 2020 року та налагодження серійного випуску літаків;

- затвердження Державної науково-технічної програми розвитку вертольотобудування в Україні;

- виконання Загальнодержавної програми з розробки та будівництва ВТЛ Ан-70;

- забезпечення модернізації та продовження ресурсів експлуатації бойової авіації та вертольотів.

2) у галузі ракетобудування:

- забезпечити фінансування затвердженої Державної космічної програми;

- забезпечити підтримку комерціалізації космічних послуг;

- забезпечення виконання Державної цільової оборонної програми «Сапсан»;

- забезпечити модернізацію існуючих зенітно-ракетних комплексів військ ППО та ППО СВ;

3) в галузі кораблебудування:

- забезпечити реалізацію Державної цільової оборонної програми будівництва кораблів класу «Корвет» за проектом 58250 та Державної цільової програми розбудови державного кордону України на період до 2016 року в частині створення кораблів та катерів для Прикордонних військ.

4) в галузі танкобудування та створення артилерійського озброєння:

- у межах державної програми розвитку ОВТ, забезпечити створення перспективних зразків бронетанкової техніки та артилерійських систем на базі

сучасних уніфікованих гусеничних платформ, а також автомобільних платформ нового покоління середньої та великої вантажопідйомності та сімейства тактичних захищених автомобілів багатоцільового призначення типу MRAP для потреб Збройних Сил України та експорту;

– забезпечити створення сучасних засобів артилерійської розвідки, автоматизованих комплексів управління вогнем.

5) у боєприпасній галузі:

– забезпечити відновлення боєприпасної галузі України та продовження виконання заходів з розвитку та виробництва боєприпасів для оновлення запасів ЗС;

– забезпечити розширення розробки та виробництва сучасних ракет і боєприпасів, протитанкових ракетних комплексів, авіаційних засобів ураження;

– забезпечити відновлення боєздатності, модернізацію існуючих ПЗРК та подальший їх розвиток шляхом створення нових сучасних ПЗРК та ГСН.

6) у галузі приладобудування та радіоелектронної галузі:

– забезпечити розробку та виробництво сучасних засобів розвідки, оптичних, нічних, тепловізійних прицілів та приладів для потреб різних родів військ, систем навігації і топоприв'язки, у тому числі комбінованих з системами супутникової навігації, сучасних гіроскопічних приладів первинного орієнтування;

– на основі нових сучасних технологій освоїти виробництво комплексів радіолокаційної розвідки, багатоканальних та багатофункціональних систем на основі активних цифрових фазованих антенних решіток; продовжити роботу з модернізації існуючих РЛС з забезпеченням цифрової обробки інформації;

– забезпечити розробку та виробництво сучасних автоматизованих пунктів управління, збору та обробки інформації, цифрових засобів зв'язку.

– прискорити роботу щодо розробки та впровадження Автоматизованої системи управління ППО і авіацією та Єдиної автоматизованої системи управління Збройними силами України.

На мій погляд усі вищенаведені зміни можуть слугувати допоміжною ланкою для забезпечення розвитку оборонної промисловості в нашій країні під час проведення військових дій та економічного спаду.

Звісно, Україна має продовжувати додержуватися курсу євроінтеграції, бо без допомоги (по-перше, матеріальної) зміни не здійсниться.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про оборону України» Закон від 06.12.1991 № 1932-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 21.
2. Постанова Верховної Ради України «Про додаткові заходи щодо зміцнення обороноздатності та безпеки держави» від 06.05.2014 № 1238-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 24.
3. Рішення РНБО України «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності» від 28.08.2014 // Офіційний Вісник Президента України. – 2014. – № 40.
4. Ніко Ланге. Потенціали співробітництва України з ЄС у сфері безпеки // Ланге Ніко. Центр досліджень армії конверсій та роззброєння. – 2011. – 43 с.
5. О.В. Лазарева. Євроатлантична інтеграція як гарантія реалізації національних інтересів держави // Лазарева О.В. Науково-методичний журнал. Інститут державного управління імені Петра Могили. Миколаїв: – 2009. – Випуск 80. – С. 16-21.
6. Закон України «Про державне оборонне замовлення» від 03.03.1999 № 464-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 17.
7. Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Т. 93. Вип. 80. Політичні науки. – Миколаїв: – Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – 148 с.

УДК 658.8

Андрієнко Н.М.

аспірант

*Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень
Національної академії наук України*

РОЗВИТОК СУЧАСНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ БРЕНДІНГУ)

У даній статті робиться спроба визначення сутності бренду та брендингу, систематизації інформації з даної проблеми, так як у більшості публікацій висловлюються різні, часом протилежні точки зору на ці поняття. Розглянуто основні елементи бренду, а також логіка формування ефективного бренду в процесі комплексного використання маркетингових комунікацій.

Ключові слова: бренд, маркетинг, товар, брендинг, стиль, споживач, стратегія, фірма.

Андрієнко Н.Н. РАЗВИТИЕ СОВРЕМЕННЫХ МАРКЕТИНГОВЫХ КОМУНІКАЦИЙ (НА ПРИМЕРЕ БРЕНДИНГА)

В данной статье делается попытка определения сущности бренда и брендинга, систематизации информации по данной проблеме, так как в большинстве публикаций высказываются различные, иногда противоположные точки зрения на эти понятия. Рассмотрены основные элементы бренда, а также логика формирования эффективного бренда в процессе комплексного использования маркетинговых коммуникаций.

Ключевые слова: бренд, маркетинг, товар, брендинг, стиль, потребитель, стратегия, фирма.

Andrienko N.N. DEVELOPMENT OF MODERN MARKETING COMMUNICATIONS (ILLUSTRATED BRANDING)

This article is an attempt to define the essence of the brand and branding, systematization of information on this issue, since in most publications expressed different and sometimes opposing views on these concepts. The main elements of the brand, as well as the logic of building an effective brand in the integrated use of marketing communications.

Keywords: brand, marketing, product branding, style, consumer strategy firm.